

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)
den 17 april 1997 ^{*}

I mål C-351/95,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Bayerisches Verwaltungsgericht München (Tyskland), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Selma Kadiman

och

Freistaat Bayern,

angående tolkningen av artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om associeringens utveckling, fattat av det associeringsråd som instiftades genom avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden G.F. Mancini samt domarna J.L. Murray, P.J.G. Kapteyn, H. Ragnemalm och R. Schintgen (referent),

^{*} Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: M.B. Elmer,
justitiesekreterare: avdelningsdirektören D. Louterman-Hubeau,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

- Selma Kadiman, genom advokaten R. Gutmann, Stuttgart,
- Frankrikes regering, genom C. de Salins och C. Chavance, sous-directeur respektive secrétaire des affaires étrangères vid utrikesministeriets rättsavdelning, båda i egenskap av ombud,
- Nederländernas regering, genom juridiske rådgivaren A. Bos, utrikesministeriet, i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren J. Sack, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 14 november 1996 av: Selma Kadiman, företrädd av R. Gutmann, Tysklands regering, företrädd av E. Röder, Ministerialrat, förbundsekonoministeriet, i egenskap av ombud, Frankrikes regering, företrädd av C. Chavance, och kommissionen, företrädd av J. Sack,

och efter att den 16 januari 1997 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Bayerisches Verwaltungsgericht München har genom beslut av den 14 juni 1995, som inkom till domstolen den 13 november samma år, begärt att domstolen enligt artikel 177 i EG-fördraget skall meddela ett förhandsavgörande avseende två frågor om tolkningen av artikel 7 första stycket i associeringsrådets beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om associeringens utveckling (nedan kallat beslut nr 1/80). Associeringsrådet instiftades genom avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, undertecknat i Ankara den 12 september 1963 av Republiken Turkiet å ena sidan samt av EEG:s medlemsstater och av gemenskapen å den andra, som ingicks, godkändes och bekräftades för gemenskapens räkning genom rådets beslut 64/732/EEG av den 23 december 1963 (EGT 217, 1964, s. 3685, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå).
- 2 Frågorna har uppkommit i en tvist mellan turkiska medborgaren Selma Kadiman och Freistaat Bayern, med anledning av vägran att förnya hennes uppehållstillstånd i Tyskland.
- 3 Artikel 6.1 i beslut nr 1/80 har följande lydelse:

”1. Med undantag för bestämmelserna i artikel 7 om familjemedlemmars rätt till anställning har en turkisk arbetstagare på den lagliga arbetsmarknaden i en medlemsstat

— rätt att efter ett års laglig anställning i denna medlemsstat få förnyat sitt arbetstillstånd hos samma arbetsgivare om han har anställning,

- rätt att efter tre års laglig anställning, med undantag av det företräde som skall ges arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, i denna medlemsstat inom samma yrke besvara ett erbjudande om anställning från valfri arbetsgivare som görs under normala förhållanden och som registrerats hos arbetsförmedlingen i denna medlemsstat,
- rätt att efter fyra års laglig anställning i denna medlemsstat utöva valfri avlönad verksamhet.”

4 Därefter föreskrivs i artikel 7 i beslut nr 1/80 följande:

”När turkiska arbetstagare tillhör den lagliga arbetsmarknaden i en medlemsstat har deras familjemedlemmar, under förutsättning att de har fått tillstånd att förena sig med denne,

- rätt att efter minst tre års laglig bosättning i den medlemsstaten, och med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer arbetstagare från gemenskapens medlemsstater, anta erbjudanden om anställning,
- fritt tillträde till avlönad verksamhet, efter minst fem års laglig bosättning i den medlemsstaten.

Barn till turkiska arbetstagare som har genomgått en yrkesutbildning i värdstaten kan, oavsett hur länge de har varit bosatta i den medlemsstaten, anta erbjudanden om anställning i den medlemsstaten, på villkor att en av föräldrarna har varit lagligt anställd i åtminstone tre år i sagda medlemsstat.”

- 5 Dessa båda bestämmelser återfinns i kapitel II (Sociala bestämmelser) avsnitt 1 (Frågor om anställning och fri rörlighet för arbetstagare) i beslut nr 1/80.
- 6 Det framgår av akten i målet vid den nationella domstolen att Selma Kadiman gifte sig år 1985, vid 15 års ålder, med en turkisk medborgare som är bosatt i Tyskland och som är lagligt anställd där sedan år 1977. År 1988 erhöll Selma Kadimans make permanent uppehållstillstånd i den medlemsstaten.
- 7 Den 17 mars 1990 beviljade de tyska myndigheterna Selma Kadiman tillstånd att förena sig med sin make för familjeåterförening. Hon bosatte sig då hos sin make i Ruhpolding (Tyskland).
- 8 I juli 1990 beviljade de tyska myndigheterna Selma Kadiman uppehållstillstånd som upphörde att gälla den 14 maj 1991 och därefter förnyades till den 14 maj 1993.
- 9 Selma Kadiman fick dessutom arbetstillstånd för att inneha en anställning i Ruhpolding från den 6 februari 1991 till den 1 februari 1992.
- 10 I september 1991 meddelade Hakki Kadiman myndigheterna i Ruhpolding att han sedan ungefär fem månader levde åtskild från sin hustru, att han hade ansökt om äktenskapsskillnad i Turkiet och att hustrun hade återvänt till sitt ursprungsland den 7 september 1991.
- 11 Den 4 februari 1992 anmälde sig Selma Kadiman till folkbokföringsregistret i Ruhpolding på en annan adress än maken. Den 1 april samma år bosatte hon sig i Bad

Reichenhall (Tyskland) där hon beviljades ett nytt arbetstillstånd, som inledningsvis gällde från den 6 april 1992 till den 5 april 1995 men vars giltighetstid ändrades i två omgångar, först då det förnyades från den 30 oktober 1992 till den 29 oktober 1995 och därefter då det förnyades från den 1 juli 1993 till den 30 juni 1994 med anledning av att Selma Kadiman vid dessa tillfällen hade bytt arbetsgivare.

12 Genom beslut av den 4 maj 1992 återkallade Landratsamt Traunstein Selma Kadimans uppehållstillstånd och ålade henne att lämna landet med anledning av att hon inte sammanlevde med maken. Detta beslut upphävdes emellertid genom beslut av den 21 maj 1992, eftersom hustrun efter att ha flyttat till Bad Reichenhall stod under Landratsamt Berchtesgadener Lands jurisdiktion.

13 I juli 1992 förklarade Selma Kadiman för den sistnämnda myndigheten att hon levde åtskild från sin make eftersom han misshandlade och bedrog henne. Ett flertal försök att återuppta samlevnaden hade misslyckats då maken hade slagit och kastat ut henne från det gemensamma hemmet. Dessutom skulle Selma Kadiman ha vistats i Turkiet från den 7 september 1991 för att tillbringa semestern med sin make. Vistelsen skulle dock ha förlängts ofrivilligt till den 1 februari 1992, eftersom maken hade stulit hennes pass innan han ensam hade återvänt till Tyskland och eftersom hon inte hade kunnat återvända till Tyskland innan hon den 22 januari 1992 hade erhållit ett visum.

14 Genom beslut av den 5 januari 1993 återkallade Landratsamt Berchtesgadener Land Selma Kadimans uppehållstillstånd med verkan från den 26 januari samma år och hotade med att utvisa henne om hon inte hade lämnat Tyskland inom två månader, med anledning av att makarna Kadiman inte längre sammanlevde på samma adress.

5 Eftersom Hakki Kadiman därefter hade förklarat sig vara villig att återuppta samlevnaden med hustrun, hävdes beslutet och Selma Kadiman beviljades den 13 maj 1993 ett nytt uppehållstillstånd, giltigt till den 14 maj 1994.

- 16 Eftersom makarna emellertid fortsatte att bo åtskilda återkallade Landratsamt Berchtesgadener Land den 13 oktober 1993 Selma Kadimans uppehållstillstånd, med verkan från delgivningen av beslutet, och ålade henne att lämna Tyskland månaden efter att beslutet vunnit laga kraft. Landratsamt motiverade sitt beslut med att Selma Kadiman inte hade sammanbott med sin make sedan september 1991 och att hon således inte längre hade rätt till ett uppehållstillstånd som hade beviljats för familjeåterförening.
- 17 Selma Kadiman överklagade detta beslut till Bayerisches Verwaltungsgericht München, där målet för närvarande är anhängigt. Därefter har Selma Kadiman ändrat sin ursprungliga ansökan och yrkat att denna domstol skall beordra Landratsamt Berchtesgadener Land att förnya hennes uppehållstillstånd i Tyskland.
- 18 Till stöd för sitt överklagande anförde Selma Kadiman att hon är lagligt bosatt i Tyskland sedan den 17 mars 1990, att hon har varit lagligt och kontinuerligt anställd och att besluten strider mot artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80.
- 19 Bayerisches Verwaltungsgericht München anser att Selma Kadiman inte kan åberopa tysk lagstiftning för att få sitt uppehållstillstånd förnyat. Dessutom skulle inte artikel 6 i beslut nr 1/80, enligt vilken turkiska arbetstagare som tillhör den lagliga arbetsmarknaden i en medlemsstat tillerkänns vissa självständiga rättigheter i fråga om anställning, vara tillämplig i föreliggande fall eftersom Selma Kadiman inte skulle ha varit lagligt anställd hos samma arbetsgivare under minst ett år, vilket krävs i artikeln. Dessutom skulle inte överklagandena kunna vinna framgång annat än på grundval av artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80.
- 20 Bayerisches Verwaltungsgericht München menar i det avseendet att det för det första bör prövas om det enligt denna bestämmelse krävs att en i en medlemsstat anställd turkisk arbetstagers familjemedlem, som har fått rätt att förena sig med

denne, skall fortsätta att samleva med arbetstagaren i fråga, med beaktande av att makarna Kadiman i föreliggande fall inte längre samlever sedan september 1991.

21 Domstolen frågar för det andra vilken betydelse avbrottet i Selma Kadimans vistelse i Tyskland har för beräkningen av den period på tre års laglig bosättning i värdstaten som avses i artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80. För att uppnå en period på tre år skulle det i det här fallet dels vara nödvändigt att lägga samman de perioder då Selma Kadiman har vistats lagligt i Tyskland före och efter det att hennes uppehållstillstånd var återkallat mellan den 26 januari och den 13 maj 1993, dels att avgöra om det går att vid denna beräkning beakta de fyra månader som Selma Kadiman ofrivilligt vistades i Turkiet på grund av att maken hade stulit hennes pass.

22 Bayerisches Verwaltungsgericht München, som anser att en tolkning av artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 är nödvändig för att slita tvisten, har ställt domstolen följande tre tolkningsfrågor:

- ”1. Förutsätter tillämpligheten av artikel 7 första stycket i associeringsrådets (EEG—Turkiet) beslut nr 1/80 om associeringens utveckling att samlevnaden fortfarande består vid den tidpunkt då övriga villkor är uppfyllda?
2. Förutsätter tillämpligheten av artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80 laglig bosättning i en av gemenskapens medlemsstater under en oavbruten treårsperiod?
3. Skall ett frivilligt eller påtvingat uppehåll i Turkiet på fem månader inräknas i den oavbrutna period om tre års laglig bosättning som avses i artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80?”

- 23 Det finns skäl att inledningsvis påpeka att de tre tolkningsfrågorna avser en situation då en turkisk medborgare i sin egenskap av maka, och således familjemedlem, till en turkisk migrerande arbetstagare som tillhör en medlemsstats lagliga arbetsmarknad har fått tillstånd att förena sig med denne i den medlemsstaten och där ansöker om förnyelse av sitt uppehållstillstånd med åberopande av artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80. Den nationella domstolen har nämligen konstaterat att den berörda, trots att hon har varit lagligt anställd under en viss period i medlemsstaten i fråga, inte kan åberopa de rättigheter som artikel 6 i beslutet tillerkänner en turkisk arbetstagare som är integrerad i en medlemsstats arbetsmarknad, eftersom hon inte uppfyller de villkor som ställs i den bestämmelsen.

Den första frågan

- 24 Vad beträffar den första frågan, framgår det av beslutet om hänskjutande att makarna Kadiman, som gifte sig år 1985 och som levde på samma adress i Tyskland från och med den 17 mars 1990, avbröt sitt sammanboende senast den 4 februari 1992, då Selma Kadiman anmälde sig på en annan adress än makens.
- 25 För att ge ett användbart svar på den hänskjutande domstolens fråga bör därför frågan ställas om det i begreppet minst tre års laglig bosättning, som avses i artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80, förutsätts att samlevnaden mellan den turkiske arbetstagaren och dennes maka består under hela den nämnda tidsperioden och om de nationella myndigheterna har rätt att återkalla den sistnämndas uppehållstillstånd då samlevnaden inte längre består.
- 26 Mot den bakgrunden finns det skäl att förstå den första tolkningsfrågan så, att den i huvudsak syftar till att utröna huruvida artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 utgör hinder för att en medlemsstats behöriga myndigheter kräver att de familjemedlemmar till en turkisk arbetstagare som avses i den bestämmelsen bor tillsammans med honom under den treårsperiod som föreskrivs i artikelns första strecksats för att få rätt till vistelse i den medlemsstaten.

- 27 För att besvara frågan bör inledningsvis konstateras att bestämmelserna i artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80, i likhet med dem som återges i artikel 6.1 och 7.2 i det beslutet, i klara, precisa och ovillkorliga ordalag fastslår att familjemedlemmar till turkiska arbetstagare som tillhör den lagliga arbetsmarknaden i värdmedlemsstaten har rätt att efter minst tre års laglig bosättning i den staten, och med förbehåll för den företrädesrätt som tillkommer medlemsstaternas arbetstagare, anta erbjudanden om anställning samt fritt tillträde till avlönad verksamhet efter minst fem års laglig bosättning i den medlemsstaten.
- 28 På samma sätt som artiklarna 6.1 (se för det första dom av den 20 september 1990 i mål C-192/89, Sevince, Rec. 1990, s. I-3461, punkt 26) och 7.2 (se dom av den 5 oktober 1994 i mål C-355/93, Eroglu, Rec. 1994, s. I-5113, punkt 17) har artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 direkt effekt i medlemsstaterna, vilket medför att turkiska medborgare som uppfyller de där föreskrivna villkoren därmed direkt skall kunna göra gällande de rättigheter som de tillerkänns genom denna bestämmelse.
- 29 Det bör därefter erinras om att de perioder som omnämns i artikel 7 första stycket och som avser en viss tids laglig bosättning nödvändigtvis förutsätter att de familjemedlemmar till en turkisk arbetstagare som har fått tillstånd att förena sig med denne i värdmedlemsstaten har ett uppehållstillstånd under dessa perioder. Vägran att bevilja ett sådant skulle annars innebära att den möjlighet som de berörda erbjuds att vistas inom medlemsstatens territorium förvägras dem. Utan uppehållstillstånd skulle dessutom beviljandet av tillstånd till de berörda familjemedlemmarna att förena sig med den turkiske arbetstagaren inom värdmedlemsstatens territorium fråntas all verkan.
- 30 Slutligen bör det understrykas att även om de sociala bestämmelserna i beslut nr 1/80, bland vilka artikel 7 första stycket ingår, utgör ett ytterligare steg mot genomförandet av fri rörlighet för arbetstagare som inspireras av artiklarna 48, 49 och 50 i fördraget, och om domstolen följaktligen har ansett det oundgängligt att i möjligaste mån tillämpa de principer som uttrycks i dessa artiklar i fördraget på de turkiska arbetstagare som har dessa rättigheter som tillerkänns dem i beslutet (se dom av den 6 juni 1995 i mål C-434/93, Bozkurt, REG 1995, s. I-1475,

punkterna 14, 19 och 20 samt av den 23 januari 1997 i mål C-171/95, Tetik, REG 1997, s. I-329, punkt 20), förhåller det sig icke desto mindre så att turkiska medborgare, enligt gällande rätt, inte har rätt att röra sig fritt inom gemenskapen, utan enbart åtnjuter vissa rättigheter i den mottagande medlemsstat på vars område de lagligen inrest och där de haft laglig anställning under en bestämd tid (dom i målet Tetik, ovan, punkt 29) eller, vad beträffar en turkisk arbetstagares familjemedlemmar, där de har fått tillstånd att förena sig med denne och varit lagligt bosatta under den period som föreskrivs i de båda strecksatserna i artikel 7 första stycket.

31 Det följer även av en fast rättspraxis (se bland andra dom av den 16 december 1992 i mål C-237/91, Kus, Rec. 1992, s. I-6781, punkt 25) att beslut nr 1/80 inte inkräktar på medlemsstaternas befogenhet att reglera vare sig turkiska medborgares inresa till deras område eller villkoren för deras första anställning, utan enbart innebär en reglering — särskilt genom artikel 6 — av situationen för de turkiska arbetstagare som redan är vederbörligen integrerade i värdmedlemsstatens arbetsmarknad.

32 Vad beträffar artikel 7 första stycket i beslutet föreskrivs på samma sätt att familjemedlemmar till en turkisk arbetstagare som tillhör den lagliga arbetsmarknaden i en medlemsstat har rätt att inneha en anställning efter att de har varit lagligt bosatt där en viss tid. Därigenom påverkas emellertid inte den berörda medlemsstatens befogenhet att tillåta de berörda att förena sig med den lagligt anställda turkiske arbetstagaren, att reglera deras vistelse tills de har rätt att anta erbjudanden om anställning eller att i förekommande fall tillåta dessa att, på villkor som medlemsstaten själv fastslår, inneha en anställning innan den inledande treårsperiod som föreskrivs i den första strecksatsen har fullgjorts.

33 Vad beträffar en familjemedlems vistelse under den inledande treårsperioden, som avses i tvisten vid den nationella domstolen, finns närmare bestämt skäl att klargöra att, som framgår av punkt 29 i denna dom, den medlemsstat som har beviljat den berörda tillstånd att inresa till dess territorium för att förena sig med den turkiske arbetstagaren därefter inte kan vägra vederbörande att vistas där för familjeåterförening. Medlemsstaten bibehåller emellertid sin befogenhet att underordna

denna rätt till vistelse krav som är av sådan art att det säkerställs att familjemedlemmens vistelse inom dess territorium överensstämmer med andan i och syftet med artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80.

34 Det bör i det avseendet understrykas att syftet med denna bestämmelse är att en turkisk arbetstagare, som tillhör en medlemsstats lagliga arbetsmarknad, skall gynnas i sin anställning och sin vistelse genom att upprätthållandet av familjeband säkerställs.

35 I det perspektivet föreskrivs för det första en möjlighet för familjemedlemmarna till en turkisk arbetstagare som redan tillhör en medlemsstats lagliga arbetsmarknad att få tillstånd att förena sig med denne för att bosätta sig där för familjeåterförening. För att den turkiske arbetstagarens kärnfamilj skall kunna etablera sig på ett mer varaktigt sätt i värdmedlemsstaten tillerkänns dessa familjemedlemmar genom bestämmelsen dessutom rätten att efter en viss tid inneha anställning i denna.

36 Således är det system som inrättas genom artikel 7 första stycket avsett att skapa gynnsamma förutsättningar för familjeåterförening i värdmedlemsstaten, för det första genom att tillåta den migrerande arbetstagarens familjemedlemmar att uppehålla sig tillsammans med denne och för det andra genom att förstärka deras ställning i den staten genom att tillerkänna dem rätten att tillträda en anställning i medlemsstaten.

7 Med beaktande av bestämmelsens anda och syfte kan den således inte tolkas så, att den endast kräver att värdmedlemsstaten tillåter familjemedlemmen att resa in till dess territorium för att förena sig med den turkiske arbetstagaren, utan att också ålägga den berörda att även fortsättningsvis vara faktiskt bosatt tillsammans med den migrerande arbetstagaren, eftersom familjemedlemmen i fråga inte själv har rätt att få tillträde till arbetsmarknaden.

- 38 En sådan tolkning skulle inte bara utgöra ett allvarligt ifrågasättande av den bestämmelsens målsättning, nämligen att underlätta familjeåterförening, utan även medföra en risk för att turkiska medborgare skulle kringgå de striktare kraven i artikel 6 genom att missbruka de gynnsammare villkoren i artikel 7 första stycket, särskilt genom skenäktenskap.
- 39 Eftersom de stegvis ökande rättigheter i fråga om anställning som enligt artikel 6.1 i beslut nr 1/80 tillkommer turkiska arbetstagare underordnas kravet på att den berörda redan skall tillhöra den lagliga arbetsmarknaden i medlemsstaten i fråga, regleras nämligen i artikel 7 första stycket den turkiske arbetstagarens familjemedlemmars rättigheter i fråga om anställning endast med avseende på hur länge de varit bosatta i värdmedlemsstaten. Däremot klargörs uttryckligen i artikel 7 första stycket att familjemedlemmen skall ha haft den berörda medlemsstatens tillstånd att "förena sig med" den turkiske arbetstagare som tillhör den statens lagliga arbetsmarknad. I artikel 6 görs däremot inte de rättigheter som arbetstagaren tillerkänns i den bestämmelsen avhängiga av dessa villkor för att rätt till inresa och vistelse skall beviljas (se bland andra ovannämnda dom i målet Kus, punkt 21).
- 40 I ett fall som det vid den nationella domstolen, där den turkiska medborgaren inte kan stödja sig på något annat än sin egenskap av familjemedlem till en migrerande arbetstagare i den mening som avses i artikel 7 första stycket, eftersom hon inte uppfyller villkoren för att för egen del åberopa de rättigheter som föreskrivs i artikel 6.1, kräver den ändamålsenliga verkan med artikel 7 första stycket, vilket har understrukits i punkt 37 i föreliggande dom, att den familjeåterförening som har legat till grund för den berördas inresa i medlemsstaten i fråga under en viss tid tar sig uttryck i faktisk samlevnad i hushållsgemenskap med arbetstagaren.
- 41 Därav framgår att beslut nr 1/80 i princip inte utgör hinder för att myndigheterna i en medlemsstat, för att bevilja uppehållstillstånd till en familjemedlem som har tillstånd att förena sig med den turkiske arbetstagaren i den medlemsstaten för familjeåterförening, kräver att den berörda faktiskt skall samleva i äktenskap eller under äktenskapsliknande former under den treårsperiod som föreskrivs i artikel 7 första stycket i beslutet.

42 Såsom kommissionen på ett övertygande sätt har hävdad, skulle det endast kunna förhålla sig annorlunda om objektiva skäl motiverade att den migrerande arbetstagaren och dennes familjemedlem inte längre levde på samma adress i värdmedlemsstaten. Detta skulle bland annat vara fallet om avståndet mellan arbetstagarens bostad och familjemedlemmens arbetsplats eller en yrkesutbildningsanstalt som den senare utbildar sig vid tvingar den berörda att hyra en annan bostad.

43 I ett sådant fall som sökandens vid den nationella domstolen är det den nationella domstolen, vilken är ensam behörig att fastställa och bedöma fakta i den anhängiga tvisten, som har att avgöra om det föreligger sådana objektiva omständigheter som kan motivera att familjemedlemmen och den turkiske migrerande arbetstagaren lever åtskilda.

44 Med beaktande av vad som ovan anförts bör svaret på den första frågan bli att artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 i princip inte utgör hinder för att de behöriga myndigheterna i en medlemsstat kräver att de familjemedlemmar till en turkisk arbetstagare som avses i denna bestämmelse bor tillsammans med denne under den treårsperiod som avses i den första strecksatsen i den bestämmelsen för att ha rätt till uppehållstillstånd i den medlemsstaten. Objektiva skäl kan emellertid motivera att den berörda familjemedlemmen lever åtskild från den turkiske migrerande arbetstagaren.

Den andra och den tredje frågan

5 Genom den andra och den tredje frågan, som bör prövas samtidigt, frågar den hänskjutande domstolen i huvudsak om artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80 skall tolkas så, att den berörda familjemedlemmen skall vara oavbrutet bosatt under tre år i värdmedlemsstaten. Den önskar dessutom få klarhet i om det finns skäl att, med avseende på beräkningen av den period på tre års laglig bosättning som avses i denna bestämmelse, beakta dels en ofrivillig vistelse på

ungefär fyra månader, under vilken den berörda befann sig i sitt ursprungsland, dels den period då hennes uppehållstillstånd var återkallat i värdmedlemsstaten.

- 46 Det bör i det avseendet erinras om att artikel 7 första stycket första strecksatsen syftar till att främja faktisk återförening i värdmedlemsstaten av den turkiske arbetstagaren och dennes familjemedlemmar, varför de nationella myndigheterna i princip kan kräva att de sistnämnda bor på samma adress som den migrerande arbetstagaren under den inledande treårsperioden (se närmare bestämt punkterna 37, 38, 41 och 44 i föreliggande dom).
- 47 Det framgår således av bestämmelsens anda och syfte att familjemedlemmen i princip skall vara oavbrutet bosatt hos den turkiske arbetstagaren under dessa tre år.
- 48 Denna tolkning utgör emellertid inte hinder för att den berörda avlägsnar sig från den gemensamma bostaden under en rimlig period och av berättigade skäl, exempelvis för semester eller familjebesök i ursprungslandet. Sådana kortvariga avbrott av samlevnaden, utan avsikt att ifrågasätta den gemensamma bosättningen i värdmedlemsstaten, skall nämligen likställas med perioder som den berörda familjemedlemmen faktiskt har samlevt med den turkiske arbetstagaren.
- 49 I än högre grad gäller detta för en period på mindre än sex månader som den berörda har vistats i sitt ursprungsland då detta inte var av egen fri vilja.
- 50 En sådan mellanliggande period skall därför beaktas vid beräkningen av den period på tre års laglig bosättning som avses i artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80.

51 Vad beträffar begränsningen i värdmedlemsstaten av giltighetstiden av det uppehållstillstånd som beviljats den turkiske arbetstagarens familjemedlem, bör det påpekas att även om medlemsstaterna behåller sin befogenhet att föreskriva de villkor som familjemedlemmen skall uppfylla för att få resa in till dess territorium och vistas där tills vederbörande har rätt att anta erbjudanden om anställning (se, punkterna 32 och 33 i föreliggande dom), förhåller det sig icke desto mindre så, att de rättigheter som en turkisk arbetstagares familjemedlemmar har enligt artikel 7 första stycket tillerkänns dem oberoende av om värdmedlemsstatens myndigheter har utfärdat en särskild administrativ handling, exempelvis ett uppehållstillstånd (se beträffande analogi med artikel 6 i beslut nr 1/80 ovannämnda dom i målet Bozkurt, punkterna 29 och 30).

52 Det bör dessutom tilläggas att i en situation som den i målet vid den nationella domstolen återkallades det uppehållstillstånd som hade beviljats den berörda familjemedlemmen endast för en kort tid och denna begränsning upphörde genom att ett nytt uppehållstillstånd beviljades utan att de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten av den anledningen hade ifrågasatt att den berörda var lagligt bosatt inom det nationella territoriet.

53 Den period som den berörda inte hade ett giltigt uppehållstillstånd är därför inte av sådan art att beräkningen av den treårsperiod som föreskrivs i artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80 påverkas.

4 Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör svaret på den andra och tredje tolkningsfrågan bli att artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80 skall tolkas så, att den berörda familjemedlemmen i princip skall vara bosatt i värdmedlemsstaten under en oavbruten treårsperiod. Med avseende på beräkningen av den period på tre års laglig bosättning som avses i bestämmelsen, skall även en period på mindre än sex månader som den berörda ofrivilligt har vistats i sitt ursprungs-

land beaktas. Detta gäller även för en period under vilken den berörda inte hade ett giltigt uppehållstillstånd, om de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten inte av detta skäl ifrågasatte att den berörda var lagligt bosatt inom det nationella territoriet, utan tvärtom beviljade denna ett nytt uppehållstillstånd.

Rättegångskostnader

- 55 De kostnader som har förorsakats den tyska, den franska och den nederländska regeringen samt Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 14 juni 1995 förts vidare av Bayerisches Verwaltungsgericht München — följande dom:

- 1) Artikel 7 första stycket i beslut nr 1/80 av den 19 september 1980 om utvecklingen av associeringen, fattat av det associeringsråd som instiftades genom avtalet om upprättandet av en associering mellan Europeiska ekonomiska gemenskapen och Turkiet, utgör i princip inte hinder för att de behöriga myndigheterna i en medlemsstat kräver att de familjemedlemmar till en turkisk arbetstagar som avses i den bestämmelsen bor tillsammans med denne

under den treårsperiod som avses i den första strecksatsen i bestämmelsen för att ha rätt till uppehållstillstånd i den medlemsstaten. Objektiva skäl kan emellertid motivera att den berörda familjemedlemmen lever åtskild från den turkiske migrerande arbetstagaren.

- 2) Artikel 7 första stycket första strecksatsen i beslut nr 1/80 skall tolkas så, att den berörda familjemedlemmen i princip skall vara bosatt under en oavbruten treårsperiod i värdmedlemsstaten. Med avseende på beräkningen av den period på tre års laglig bosättning som avses i bestämmelsen, skall även en period på mindre än sex månader som den berörda ofrivilligt har vistats i sitt ursprungsland beaktas. Detta gäller även för en period under vilken den berörda inte hade ett giltigt uppehållstillstånd, om de behöriga myndigheterna i värdmedlemsstaten inte av detta skäl ifrågasatte att den berörda var lagligt bosatt inom det nationella territoriet, utan tvärtom beviljade denna ett nytt uppehållstillstånd.

Mancini

Murray

Kapteyn

Ragnemalm

Schintgen

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 17 april 1997.

R. Grass

G.F. Mancini

Justitiesekreterare

Ordförande på sjätte avdelningen